

Dr. Dinko Puc:

Denarna politika v naši državi

Le medsebojno podpiranje in vzajemno delovanje more roditi pravilne uspehe

Svoječasno smo že poudarjali, kako škodljivo je za narodno gospodarstvo, da se pretežni del razpoložljivega ljudskega denarja nalaga v centralnih državnih zavodih, od koder ga je zelo težko dobiti za podporo našega gospodarstva. Nabiranje velikih kapitalov v Poštni hranilnici in Hipotekarni banki služi v prvi vrsti potrebam finančnega ministra, ne pa potrebam naše trgovine, industrije, obrti in kmetijstva. Le komaj 10 odstotkov vseh kreditov je bilo dovoljenih zasebnemu gospodarstvu.

Novo odtegnjenje tekočih sredstev je povzročila uredba o zaščiti kmetov, ki centralizira vse prispevke v Priv. agrarni banki.

Zato danes, ko imamo že pregled 10 vzrokih gospodarske krize in njenem poteku, z mirno dušo lahko rečemo, da je bila gospodarska kriza pri nas hujša in težja, kot drugod, vsled zgrešene denarne politike naših centralnih denarnih zavodov in da se bo tudi ozdravljenje mnogo bolj zakasnilo, ako te politike ne izpremenimo prav korenito.

Zasebno gospodarstvo je navezano v prvi vrsti na bančne zavode, ki so po zakonu dolžni polagati javne račune. Ti zavodi so danes — z malimi izjemami — v najtežjem položaju. Cela vrsta zavodov je že likvidirala, nekaj jih je v stanju likvidacije, od ostalih pa jih je nad polovico pod zaščito. Vloge so še vedno zamrznjene, kupčija s hranilnimi knjižicami cvete, kot je cvetela, a od nikoder ne vidimo nobene resne akcije za odpravo neznosnih razmer.

Vzrok je v tem, da zlasti Narodna banka ne vodi denarne politike v interesu splošnega našega gospodarstva, marveč v tem, da zasleduje načela zasebnega podjetja.

Tu ne velja ugovor, da je Narodna banka imela velike izgube pri gotovih podjetjih. Izgube so nastale tam, kjer so odločevali osebni in prijateljski stiki, niso pa nastale tam, kjer teh ni bilo, kakor n. pr. pri nas v Sloveniji. Mi pa ravno želimo, da Narodna banka postane last vsega našega naroda, kateremu bo služila kot najodličnejši urejevalec denarnih razmer v državi.

Centralni denarni zavodi ne smejo videti v zasebnih denarnih zavodih svojih konkurentov. Tako stališče je malenkostno in predstavlja nerazumevanje pomena gospodarske organizacije. Vsak centralizem, vsak monopol je škodljiv. Le medsebojno podpiranje in vzajemno delovanje more roditi pravilne uspehe. Centralni državni zavodi se morajo osvoboditi egoistične politike ter se s tem usposobiti, da drže v pravih mejah tako politiko privatnih zavodov. Država pa mora z zakonom o denarnih zavodih pravilno zavarovati interese njihovih vlagateljev, upnikov in dolžnikov.

Dr. M. Korun:

Nejasni pojmi

Nejasnost raznega pojmovanja v dnevnem političnem življenju je treba razbistriti

I.

Preden nadaljujemo s svojimi mislimi, ki smo jih pod naslovom «Samouprave» priobčili v nekaterih zadnjih številkah in ki naj omogočijo samostojnejše premišljevanje o notranji ureditvi naše države, smatramo za potrebno, da poskušamo obrazložiti nekaj državnopravnih pojmov.

Pravimo, da bomo to poskušali, kajti za točne znanstvene opredelitve v političnem tedniku ni mesta. Še važnejši je razlog, da je značenje teh pojmov v znanstveni literaturi zelo sporno. Skoro vsak znanstvenik jih razlaga po svoje.

Zato tudi taka nejasnost v dnevnem političnem življenju. Včasih ni namerna. Lahko pa trdimo, da je pri nas — pri političnih strankah in njenih časopisih — navadno namerna. Žongliranje z nejasnimi državnopravnimi izrazi je priljubljeno sredstvo politične čarovnije. Nihče te ne more prijeti

za besedo, vsak si lahko misli, kar hoče in kakor stvar razume.

Pojma država ne bom razlagal. Tudi ta je v znanosti sporen, pa še kako! Vendar si vsak od nas približno predstavlja, kaj je to država.

Če se dve ali več samostojnih držav združi v to svrhu, da zasledujejo kake skupne namene, bomo to imenovali zvezo držav. Taka zveza držav je n. pr. Zveza narodov. Vsaka država je prevzela na sebe izvestne obveze, ostala pa je popolnoma samostojna.

Zveza držav je lahko tudi tesnejša. Zgled take zveze je bila bivša Avstro-ogrska monarhija. Od leta 1867. sta obstajali dve popolnoma samostojni državi Avstrija in Ogrska. Zvezani nista bili samo po isti osebi vladarja (to bi bila personalna unija = osebna), nego sta imeli tudi nekatere druge skupnosti: meje, vojsko, finance, zunanjo politiko; zato so znan-

stveniki to zvezo imenovali stvarno zvezo = realno unijo.

Zveza dveh ali več držav je lahko še tesnejša, tako, da nimajo samo skupnega vladarja, skupnih mej, vojske itd., temveč, da imajo tudi druge skupnosti, ki jih urejujejo s skupnim zakonodajstvom potom centralnega zakonodajnega telesa, imajo pa tudi lahko razne skupne upravne panoge.

V takem primeru govorimo o zvezni državi, federaciji.

Oblika federacije je lahko zopet zelo različna, ohlapnejša ali tesnejša. Poznamo federacije, ki bi jih mogli imenovati že zvezo držav, imamo zopet federacije, kjer imajo poedine zvezne države precej okrnjeno samostojnost. Bivša Avstrija sama (brez Ogrske seveda) je bila še toliko iz kronovin zložena država, da bi se moglo o tem govoriti, da je bila federativna država.

Da bi mogli široki pojem federacije še malo natančneje opredeliti, se ozrimo na dve stvari: na zakonodajstvo in na upravo. V federativni državi je zakonodajstvo

razdeljeno: med osrednjim parlamentom in med parlamenti posameznih zveznih držav, ki jih upravljajo tem parlamentom odgovorne vlade. Tudi uprava je v federativnih državah razdeljena. Čim manj upravnih poslov ima centralna vlada in čim več jih imajo posamezne zvezne države, tem bolj je izraženo federativno načelo. Običajno je tako, da je uprava onih panog v rokah posameznih zveznih držav, v katerih imajo svojo zakonodajo, imajo pa lahko tudi večje upravno področje.

Kar se tiče zakonodajstva, je mogoč dvojen način ureditve. Ali tak, da ima centralno zakonodajno telo zakonodajno moč v tistih zadevah, ki so mu izrecno prepovedane in bi v tem primeru tako ureditev imenovali federacijo v širšem pomenu, ali pa ima centralni parlament vso zakonodajo, razen onih zadev, ki so izrecno prepovedane parlamentom posameznih edinic. V tem primeru bi govorili o federaciji v ožjem smislu.

Ljubljanska bolnišnica

Vsi Slovenci se moramo solidarno in požrtvovalno zavzeti za zgradbo svoje osrednje moderne bolnišnice

V zadnjih letih smo Slovenci pridobili zopet novo posebnost, ki raznaša sloves naše narodne srarnote po vsem svetu, seveda nikomur ne za vzgled in v posnemanje, pa tudi vsem nam ne v čast in ponos. Stvar se tiče namreč slovenske centralne bolnišnice v Ljubljani, v kateri vladajo tako škandalozne razmere, da česa podobnega po vsej verjetnosti človeška zgodovina še ni imela prilicnosti zabeležiti. Pri takem obupnem stanju stvari se je treba le čuditi, da več kakor požrtvovalni zdravniki z ostalimi pomožnim osebjem sploh še vztrajajo na svojih mestih.

Podrobnosti s posameznih oddelkov ljubljanske bolnišnice so tako škandalozne in grozotne, da se človeku obrača želodec, če le sliši o njih pripovedovati. Najzadostuje le skromna ugotovitev, da leže ponekod težko bolni ljudje kar po trije na eni postelji, po dva pa že skoro povsod. Tudi ni nobena redkost ali zanimivost, da morajo težko bolne osebe trpeti zemske vice v ljubljanski bolnišnici na navadnih bolniških nosilih, kar je nedvomno skrajno slab nadomestek za mehko posteljo, ki jo predvsem bolnik brezpogojno potrebuje. Ne vemo, kako bi bilo pri srcu kakemu pristojnemu gospodu iz osrednje vlade odnosno iz ministrstva za socialno politiko in narodno zdravje samega, če bi bil primoran nevarno bolan iskati pomoč in čakati na ozdravljenje na taki «postelji», ki glede muk in trpljenja najbrže ne zaostaja za legendarno Prokrustovo posteljo.

Tudi ni laž, da je bilo v listih pisano in s fotografičnim posnetkom ilustrirano ter podkrepljeno, da ježi na živčnem oddelku zaradi pomanjkanja prostora neka bolnica na postelji, ki je postavljena sredi stopnišča med pritličjem in prvim nadstropjem. Na stalnem prepihu in v prijazni ogled vsem obiskovalcem omenjenega oddelka.

Res je tudi, kar smo brali pred dnevi v listih, da je uprava bolnišnice pod silo razmer in v neznosnem pomanjkanju prostora

bila primorana, da namesti v najostrejšem nasprotju z vsemi higijenski principi in drugimi zdravstvenimi nazori del infekcijskega oddelka v pritličju oddelka za živčno in duševno bolne, kar je imelo za neizogibno posledico, da so se nalezljive bolezni iz pritličja preselile na bolnike v prvem nadstropju, kjer sta imela davica in škrlatinka kmalu bogato žetev. In tako bi lahko pisali o škandaloznih razmerah v ljubljanski bolnišnici s samimi stvarnimi vzgledi dolga poglavja brez konca in kraja, eno strašnejše in žalostnejše od drugega. Prepričani smo, da ves svet ne premore v «naprednem in prosvetljenem» letu Gospodovem 1937 tako «vzorne» bolnišnice, kakor jo ima bela prestolnica Slovencev.

Mislimo tudi, da bi morali Slovenci sami rešiti to najvažnejše slovensko vprašanje.

V vsem narodu ne bi bilo človeka, ki bi tem svojim «voditeljem» kdajkoli zameril, če bi izpeljali skrajne posledice zato, ker osrednja vlada noče najti sredstev, ki so nujno potrebna za zgradbo nove, moderne bolnišnice v Ljubljani, ki bo res zadoščala neprestano rastočim potrebam vse Slovenije, kjer se pač ogromna večina bolnikov z nekim posebnim zaupanjem zateka po zdravniško pomoč predvsem v osrednjo ljubljansko bolnišnico.

Če bi se vsa stotera in stotera slovenska društva obenem sodelovanjem tudi vseh drugih osebosti iz našega javnega življenja eno leto resno oklenila dela za zgradbo moderne ljubljanske bolnišnice in bi vsa svoja sredstva in dohodke iz kakršnihkoli tozadevnih prireditelj zrtvovala v ta vzvišeni občenarodni in človečanski namen, smo prepričani, da bi Slovenci kaj kmalu imeli iz lastnih sredstev postavljeno najmodernejšo bolnišnico, ki nam je tako krvavo in neobhodno potrebna, kakor vsakdanji kruh, zrak in voda.

POLITIČNI TEDEN

V Beogradu še vedno zaseda odbor treh, o katerem smo v zadnji številki povedali, da ima nalogo, izdelati točno skupno osnovo za enoten nastop združenih srbskih opozicijskih strank. Ker bi po tem sporazumu morala ta koalicija strank nastopati kot ena politična formacija, je razumljivo, da delo tega odbora ni prav enostavno, vendar pa izjavljajo združene beograjske opozicije, da bo skupna programatična baza za koalicijo kmalu ustvarjena. Zaradi tega pravijo v Zagrebu, da ni v odnošjih med beograjskim in zagrebškim delom Združene opozicije nastala nobena izprememba. Zagreb čaka programatično bazo vseh strank beograjskega dela Združene opozicije in do tega časa se ne dela ničesar.

Na ugovore nekih zagrebških krogov, da se razvija delo okrog sporazuma preveč počasi, je objavil v beograjski «Politiki» neki pravik iz demokratskih vrst mišljenje, kakaj ta stvar ne gre tako hitro, kakor bi bilo pričakovati. Iz tega pisma je videti, da gledajo pri beograjski Združeni opoziciji zelo trezno na položaj in da se nočejo spuščati v neko negotovost niti za ceno, da bi Zagreb čisto stopil na njihovo stran. Od začetka je prevladovalo mnenje, pravi člankar, da bi se šlo na volitve za ustavodajno skupščino, pozabilo se je pa, da se na take volitve gre lahko samo s sporazumnim programom, za katerega se zavzemajo vse skupine. Le s tem, da se omeje vsa sporna vprašanja in da se v naprej izključijo ekstremne zahteve na eni in drugi strani, je omogočeno delo parlamentarnih skupin na programu, ki naj bi ga parlament izvedel. Mogoče v Zagrebu ta razlaganja niso našla prav odprtih ušes, vendar je podoba, da tam tudi uvidevajo pravilnost beograjskega stališča.

Stalni stiki med Beogradom in Zagrebom v opoziciji so pa le doprinesli do tega, da je danes vsem političnim strankam v Jugoslaviji s prav malimi izjemami očitno, da je vsekakor nujno treba rešiti politično vprašanje v naši državi, to je odnos Srbov, Hrvatov in Slovencev. Ne gre le za «gospodarska vprašanja», za katera bi se hoteli skriti problemi, ki imajo svoj koren v čisto političnih momentih. Razgovori med obema skupinama so pa doprinesli tudi to, da se na tako imenovano hrvaško vprašanje danes ne gleda več z onim strahom, kakor se je gledalo pred šestim januarjem, ko se je v njem videl le bav-bav in razpad države, marveč da predstavlja idejo, ki naj razčisti marsikaj, kar je gnilega v naši državni zajednici in prinese zdrav preporod naši narodni skupnosti.

Jasno je, da se da doseči ta smoter le na način, da se nudi narodu prilicnost, naj sam svobodno izjavi o tem velikem problemu, ki počasi postaja vprašanje naše države za «biti ali ne biti». Vodje velikih političnih grupacij že pripravljajo povsod svoje pristaje, da bi znali pravilno odločiti v trenutku, ko bi bili poklicani, da se izjavijo o tej veliki odločitvi. Akcija med narodom je zelo živahna in tako je bivša radikalna stranka imela o Binkoštih več uspešnih sestankov, dočim so na Hrvaškem samostojni demokrati, zlasti pa njih predsednik Adam Pribičević, zelo agilni. Bivša demokratska stranka pa pripravlja sestanek svojega glavnega odbora, ki je napovedan za konec tega meseca in na katerem naj bi se reševala pomembna vprašanja. Razgibanost v političnem življenju izven meja Slovenije kaže, da pojem svobode v naši državi nima povsod iste vsebine in ne istega pomena.

Pa tudi za zemljišče, na katerem stoji današnja bolnišnica, bi se izkupili lepi denarji, kakor tudi za material, ki bi se dobil takrat, ko bi se sedanja bolnišnica podrla in odstranila.

Pa še neki drugi znatni prispevek bi se dal dobiti za to hvalevredno akcijo. V Ljubljani obstoja že precej časa društvo za postavitev dostojnega spomenika blagopokojnemu kralju Aleksandru. To društvo je nabralo s svoječasno nabiralno akcijo ogromne vsote za spomenik, ki pa še danes ne stoji in ki najbrže po dosedanjih izgledeh in izkušnjah še ne bo tako kmalu postavljen. Ali ne bi hvaležni slovenski narod postavil svojemu nepozabnemu vladarju naj-dostojnejšega spomenika s tem, da bi ta denar porabil za zgraditev moderne bolnišnice v Ljubljani, ki bi naj nosila ime viteškega kralja Zedmitelja?!

Pri nas Slovincih je žalostno, da skoro nobene stvari ne znamo dosledno in v celoti dokončno izpeljati. Za vsako stvar se naglo vnamemo in navdušimo, nemudoma v svojem že prislovičnem društvarstvu navdušenju ustanovimo novo društvo, pred javnostjo napravimo še nekaj javnih nastopov in naslovimo v listih na narod nekaj frazerskih pozivov, več pa večinoma ne. Kmalu stvar

pokočno zaspi ali tudi za vekomaj umre.

Zato bi bilo prav in umestno v zadnji, res dvanajsti uri, da se vsi Slovenci solidarno zavzamemo z vso energijo in požrtvovalnostjo za najvažnejše slovensko življenjsko vprašanje, za novo osrednjo bolnišnico v Ljubljani in da tako za vedno spravimo s sveta sedanji škandal nad škandali, ki nas res nad vse upravičeno postavlja pred vsem kulturnim, pa tudi še pred neciviliziranim svetom v najsrამოtnejšo luč.

Če se najde za vsako, včasih tudi nesmiselno in nepotrebno stvar, dovolj denarja, se mora tem prej najti denar tudi za potrebno bolnišnico. Tudi veliko posojilo bi se nedvomno dalo dobiti, če bi le hoteli razni pristojni krogi pokazati za slovensko ljudstvo vsaj nekaj dobre volje in obzirnosti. Saj vendar ni nikjer rečeno, da mora to posojilo plačati ena sama generacija, kakor je obenem tudi res, da nova bolnišnica ne bo služila samo današnji generaciji.

Zato smo prepričani, da mora predlagana vsenarodna akcija kmalu roditi popoln uspeh, seveda le tedaj, če se je bomo vsi Slovenci brez razlike lotili z vso resnostjo, ljubeznijo in požrtvovalnostjo!

Zastoj pri regulaciji Ljubljanice

V interesu Ljubljane in delavstva se mora pričeto delo takoj nadaljevati in končati

Iz delavskih krogov slišimo in tudi sami vidimo, da delo na Ljubljani že več ko dva meseca popolnoma počiva. Brezposelni delavci, ki jih je nad 200, se zama vprašujejo po vzroku ustavitve.

V začetku marca je prišla visoka voda, ki je že drugi dan odtekla. Provizorično zatvornico na Špici so odprli in od takrat je stalno odprta; v Ljubljani pa izgleda, kakor da bi bilo že vse delo dovršeno. Delavci, ki so še celo pozimi imeli stalno zaposlitev in s tem preskrbo svojih družin, hodijo ob strugi in vsak dan vprašujejo podjetje, kdaj se bo delo zopet nadaljevalo. Odgovor?

Tudi lansko pomlad je bilo pogosto deževje in je Ljubljanica narasla. Zatvornice so se odpirale in zopet zapirale, kakor je pač podjetje smatralo za umestno. Delalo se je.

Čujemo, da je podjetje po pogodbi bajne opolnomočeno in seveda tudi dolžno ukreniti vsakokrat vse potrebno za zavarovanje barja pred povodnjajo. Samo mora tudi nositi vsi škodo, ki bi jo povodenj povzročila.

Letos pa se nam zdi čudno, da bi podjetje tako zaviralo dokončanje prevzetih del, saj ga to vendar več stane, interes delavcev pa tudi zahteva nadaljevanje del. Zato smo se informirali, kako je s to zadevo. Pa smo čuli, da letos — drugače kakor lansko leto — odločajo o delu na Ljubljani gospodje, ki jim usoda 200 delavcev, izgleda, ne leži preveč pri srcu, kajti sklicujejo se na to, da barje še ni obdelano in da bi vsako zapiranje zatvornic škodovalo polju in setvi.

Pred dnevi so na urgence delavcev in podjetja s komisijami hoteli dokazati, da je na barju takšno stanje, da mora delo na regulaciji Ljubljanice sedaj, v najlepših mesecih, še počivati. Konstatirali so bajne, da je zaradi visoke vode pri enem posestniku motovilec uničen. Vse gospodinje

v Ljubljani pa vedo prav dobro, da že ves mesec na trgu motovilec ni dobili, ker ni več čas zanj, ne glede na to, ali je z Barja ali od kje drugod. Talna voda, kakor jo je komisija našla, je 60 cm pod nivojem, kar je za vsako saditev nevarna globina. Če bi vsa javna dela z ozira na malo motovilec, ječmena ali morda koruze ustavljali, bi se nobeno delo ne moglo izvršiti. V Ljubljani se pa tako dela. Razmere, kakršne so na barju, tlačijo našega kmetovalca prav povsod in tudi v vseh drugih nepoščenih predelih je talna voda vedno visoka. Ali naj zaradi tega že prislovično znano zavlačevanje dela na Ljubljani morda traja res še do julija ali dalje? Vedno se bodo našli strokovnjaki, ki bodo izjavljali, da iz tega ali onega vzroka še ni mogoče pričeti z delom. Klic 200 delavcev z družinami, ki ne najdejo druge zaposlitve, je treba vendar tudi upoštevati, zlasti tedaj, ko zatrjujejo ljudje, ki so jim razmere prav dobro znane, da bi bilo tudi pri zaprtih zatvornicah stanje na barju isto, škoda, ki jo kmetje utrpel, enaka, v Ljubljani bi pa delo že bilo skoro dokončano.

Ne moremo se ubraniti vtisa, da so delavci in Ljubljančani drobiž, s katerim naj se plačujejo difference, ki se plečejo med gradbeno oblastjo in podjetjem, ki mu je poverjena regulacija Ljubljanice. Opozarjamo, da ni v redu, če trpe zaradi sporov delavci, ki so že vsi zamo čakali na boljše zaposlitev v letnih mesecih in če se regulacija Ljubljanice zavleče v nedogled.

Zgled gorenjske in drugih cest nam kaže, kako po polzevo se pri nas gradi. Regulacija Ljubljanice je nov dokaz.

Zato zahtevamo, da se regulacija Ljubljanice nemudoma nadaljuje in tudi konča! To nujno terja interes Ljubljane in nezaposlenega delavstva!

Domači pomenki

Akadska mladina

ima po naših pojmih dolžnost potezati se za akademske pravice, med katerimi je na prvem mestu svoboda misli, svoboda nauka in svoboda izražanja. Naša katoliška akadem-

ska mladina ni tega mnenja. Za njo je dogma in prav le-to, kar piše «Slovenec»; ako ima kak drug katoličan drugačno mnenje, ga katoliška akademska mladina obsodi. Taka mladina skoro da nima več pravice nazivati se «akademska».

Vilderjeva „Nova riječ“ piše

«Nepobitno in za politično moralo velpomembno je dejstvo, da so se predsedniki vseh pred 6. januarjem obstoječih strank abstinirali od diktature, in sicer od najbolj opozicijskih hvatskih do najbolj režimskih srbijanskih, — razen klerikalnih. Za komaj mesec dni so bile razpuščene vse politične stranke, uničena odnosno omejena v svojem delovanju vsa politična, kulturna in socialna društva s hvatsko ali sploh opozicijsko smerjo, velik del časopisov pa je moral prenehati izhajati...»

«Šimrakova «Narodna politika» je pa v januarju 1929 začela izhajati kot dnevnik. — — — Potem pa je sledila nova senzacija, katere Šimrak ni poskusil pojasniti. Zato ga vprašamo: Kako to, da je baš njemu in edino njemu bilo dovoljeno, da začne izdajati list s hvatskim imenom: Hrvatsko stražo? — Ker mislimo, da tudi v Zagrebu vedo, kdo je bil iz Slovenije kot predsednik neke taktarne režimske stranke 1. 1929. v vladi, je vprašanje Šimrakovih časopisnih podjetij pojasnjeno.

„Komunisti“

«Slovenec» poroča, da so španski komunisti začeli z novo taanako. Sami bajne priporočajo, naj bodo v vladi zmernejši elementi, naj se zaščitijo zasebna imovina in naj se štiti cerkvene institucije. Če se narode še na «Domoljuba», jih bo morda «Slovenec» nehal zmerjati s komunisti.

Nova kriza na vidiku?

Naš zavarovalni strokovnjak Ivo Lah prorokuje na podlagi dolgotrajnih statističnih študij novo krizo v sredini tekočega leta, ki se bo pokazala v zmanjšanju zaposlenosti. Upajmo, da se ta napoved ne uredi, ker bi pomenila krizo v krizi. Napačno je namreč mišljenje, da smo krizo že preboleli, ker se zdavnaj nismo dosegli one zaposlenosti, kakor je bila v času konjunktive. Vrhu tega pa take statistike kažejo le približno pravo sliko, ker nobena ne upošteva prirastka prebivalstva. Jasno je, da je pri istem številu zaposlenih zaposlost procentualno manjša, ako je prebivalstvo po številu narastlo.

Verski zaklad

Verski zaklad je bil ustanovljen v Avstriji od cesarja Jožefa II. dne 27. februarja 1782. Verski zaklad je tedaj že zelo stara ustanova. Cesar Jožef II., ki je bil znan kot zelo svobodoumen in razsvitljen mož, je razpustil one ustanove in samostane, katerih člani se niso udeleževali z dejanji za javni blagor, kot n. pr. s šolskim podukom, nego bolnikov itd. Njihovo premoženje je združil v takozvani verski zaklad, katerega dohodke upravlja država. Verski zaklad v Sloveniji tvori danes ogromno premoženje, ki obstoji v glavnem iz obširnih gozdov na Gorenjskem; preko 20.000 ha najbolj negovanega gozda je last verskega zaklada. Avstrija je za zboljšanje teh gozdov v teku let zelo mnogo investirala. Vprašanje nadaljnega obstoja verskega zaklada bo postalo v kratkem zelo aktualno.

Nedoraslost

Da slovenski katoliški JRZ tisk ne spoštuje preveč slovenskih predstavnikov v sedanjem parlamentu, je znana stvar. Izjemo je delal doslej le pri onih narodnih poslancih, ki so predsedali z Jevtičevega programa v JRZ. Kakor se pa bere v zadnjih številkah ljubljanskih JRZ listov, so gospodje iz Kopitarjeve ulice izgubili sleherno spoštovanje tudi napram tem izjemnikom, ko pišejo o njih tako-le: «Ravno zadnja proračunska debata je jasno pokazala vso nedoraslost sedanjih poslancev iz Slovenije, ne glede na to, da so nekateri med njimi sploh brezbržni za svoje dolžnosti, zato se potem tudi ne moremo čuditi, če imamo danes v Sloveniji cele kupe perečih vprašanj, ki se pa ne premaknejo z mrtve točke. Res je, saj se je tudi par poslancev oglasilo ob priliki zadnje proračunske debate, vsaj brali smo tako v časopisih, a resničnega njihovega dela ne vidimo in ne čutimo pravi nikjer, tako da se Slovenija danes upravičeno vprašuje — ali nočejo delati ali pa ne znajo delati. Vsaka pokrajina je

z zadnjim proračunom kaj dobila — kaj so nam pa resničnega priborili sedanji poslanci.»

Odgovor na to zaskrbljeno vprašanje gospodov iz JRZ bi nedvomno znali dati gg. dr. Koce (ki je bil v zadnji proračunski razpravi čudovito gostobeseden in «duhovit»), dr. Vebler in njihovi tovariši iz vladnega tabora, najboljši in najverodostojnejši odgovor pa bi jim utegnili dati narod sam. †

Kdo dela v korist ljudstva?

V glasilu krščanskega delovnega ljudstva «Delavski pravici», ki je že nekaj časa močno skregana s svojimi katoliškimi brati pri «Slovenec», objavlja nekdanji minister Gostinčar spomine na pokojnega dr. Janeza Ev. Kreka. Posebno «krepek» je sedmi spominski odlomek, ki se glasi: «Neko nedeljo, lepega poletnega popoldneva, sva šla z delavskega shoda na Ježici. Ko sva prišla do ljubljanske «Zvezde», kjer se je sprehajalo veliko ljudi, opazi Krek neki zakonski par, ki se je sprehajal «pod roko», pa pravi: «Poglej, če hi jaz ne bil duhovnik, morda bi ravno tako vodil «babo» po sprehodu. Hvala Bogu, da sem to, kar sem, da morem nemoteno delati v korist ljudstva!»

Na vsak način silno poučna in vzgojna zgodnica, mar ne? Kakor je videti, oženjeni ljudje ne morejo delati v korist ljudstva. Zanima pa nas, če so vsi gospodje iz katoliškega tabora istega mnenja. †

Nova panoga obrta

V omenjenih spominih na dr. Kreka beremo tudi to-le zgodnico: «Neke nedelje sva bila skupno na shodu, ki se je vršil popoldne po litanijah. Vršila se je pa okoli cerkve neka procesija, pri kateri je sodeloval tudi Krek v koretlju. Po procesiji mi je pa rekel: Vidiš, to je naš «antverh». — Menda je to ostala tudi danes kljub vsej krizi še edina obrtna panoga, ki ugodno uspeva.

Kaj je sovražil dr. Krek?

Dober prijatelj pokojnega dr. Jan. Ev. Kreka in bivši minister Gostinčar je napisal v «Delavski pravici» naslednjo kratko karakterizacijo dr. Kreka, ki je posebno značilna za sedanjo dobo in za politično prakso dr. Krekovih političnih naslednikov, somišljenikov in sodelavcev: «Državljanstva in osebna svoboda v okviru splošne varnosti je bila dr. Kreku svetinja, brez katere ne more biti socialnega in kulturnega napredka. Kapitalistično in državljansko suženstvo, ki omejuje osebno svobodno izražanje misli in volje, bodisi v besedi, tisku ali pri volitvah, je Krek naravnost sovražil in smatral za veliko zlo. Krek je bil mnenja, da se katoličani svobode ne smemo otresati, ker jo nujno rabimo in nam ne more škodovati, če nismo zapečnjaki.»

Zeleti bi bilo, da bi si to prepričanje pokojnega svojega voditelja prav močno vzeli k srcu tudi današnji voditelji iz bivše SLS oziroma nove JRZ. Škodovati jim ne bi nikakor moglo, narodu in državi pa še manj...

Pasji davek

Mestna občina v Petrovgradu (to je bivši Veliki Bečkerek) je objavila pred dnevi vest, da je po svojih organih izvršila lani 8000 rubeljni zaradi malomarnega plačevanja mestnih davščin in taks. Samo na neplačani davek na pse odpade 2000 rubeljni. Mestna občina petrovgrajska ob tej priliki izraža globoko začudenje nad dejstvom, da Petrovgrajčani tako neredno plačujejo pasji davek, čeprav znaša prav za vse tamkajšnje pse komaj pičlih 66.000 Din. — Torej je davek na pse v Petrovgradu res skrajno nizek, pa ga bogati Petrovgrajčani vendar ne plačajo, čeprav žive v mnogo sijajnejših razmerah, kakor n. pr. ljubljanski davkoplačevalci in lastniki psov. Svetovali bi pa petrovgrajski mestni občini, naj si za nekaj časa izposodi pri ljubljanski mestni občini finančnega ministra bele Ljubljane, ki je nedavno pokazal glede pasjega davka nedosežne talente. Ta bo situacijo v pasjem pogledu nedvomno najsijajneje rešil tudi tamkaj. To s polnim prepričanjem potrdijo lahko tudi vsi ljubljanski lastniki psov in plačevalci mestnega pasjega davka...

Zunanja politika

Kronanje v Londonu in posvetovanja vodilnih evropskih državnikov, ki so se ob tej priliki znašli v prestolnici britskega imperija, je blagodejno vplivalo na mednarodni politični položaj v svetu. Predvsem se pripisuje velik pomen razgovorom, ki jih je imel Eden s francoskim zunanjim ministrom Delbosom in nemškim maršalom Blombergom. Ta je bil deležen še posebne pozornosti, ker prevladuje v angleških vodilnih krogih še vedno mnenje, da je nemška zunanja politika razsodnejša in manj pustolovska, kakor pa italijanska. In res so se pojavili po teh sestankih neki dogodki, iz katerih bi se dalo domnevati, da znamenita os Rim—Berlin ni tako močna, kakor se jo je hotelo naslikati. Predvsem ni bilo nič iz poti generala Göringa v Benetke, kjer se je sestel z važnimi osebnostmi italijanske politike in dobil za svoje potovanje kar poseben vlak. Glej čudo, tako se sedaj naenkrat službeno javlja, da o kakem obisku Mussolinija pri Hitlerju v Berchtesgadenu ni nikomur ničesar znanega. Javna tajnost je pa bila, da je smoter Göringovega potovanja v Italijo bil ravno ta, da bi pripravil sestanki diktatorjev obeh fašističnih velesil. Po tem je tudi italijanski tisk zavzel proti Angliji mnogo pomirljivejše stališče, kakor ga je zavzemal doslej in je gonja proti Angliji zadnje čase celo sploh ponehala.

Ne more se pa reči, da bi bila situacija v osrednji Evropi čisto jasna, predvsem zaradi tega, ker je Avstrija po sporazumu med Rimom in Berlinom zašla v neko nesigurno pozicijo. Podoba je, kakor bi se nikakor ne hotela vživeti v vlogo, da bi plačala nedavno med Rimom in Berlinom sklenjeno kupčijo. Avstrija še vedno krčevito brani svojo neodvisnost in ker je pri tem izgubila, kakor vse kaže, italijansko oporo, ki išče novih zaveznikov, seveda v nasprotju temu, to je v Angliji. V Londonu so sicer izjavili, da se nočejo angažirati v kombinacijah srednje Evrope. Vendar po izjavah avstrijskega zunanjega ministra dr. Schmidta bi se dalo sedaj sklepati, da so morali na Dunaju vendarle dobiti iz Londona neke obljube. Na Dunaju očitno vztrajajo še vedno na koncepciji samostojnosti Podonavja in računajo pri tem tudi na to, da jim bo v tej akciji krepko pomagala Češko-slovaška, ravno tako ogrožena od nemških načrtov, pa tudi druge države v Podonavju, ki ne uvidijo potrebe, da bi se obešale na os Rim—Berlin.

Iznenadenje v mednarodni politiki predstavlja tudi izprememba v valencijski vladi, kjer je odstopil dosedanji predsednik Cabalero in je na njegovo mesto stopil zmerni socialist Negrin, s čimer valencijska vlada definitivno izgublja ono obeležje, kakor so ji ga hoteli dati sovražniki demokracije in svobode. Nova valencijska vlada se prav nič ne razlikuje po svoji sestavi od Blumove vlade v Franciji in vendar danes najbrže ni v vsej Evropi normalnega človeka, ki bi odobral idejo, da bi tuji avijoni šli rušiti Pariz zaradi tega, ker tam vlada ljudska fronta. S preosnovo španske vlade je podana tudi možnost, da se najde sporazum med obema vojujočima se strankama, če ne bo na fašistični strani prevladal okus po absolutni in nekontrolirani oblasti ter zatretju vsake osebne svobode. V tem primeru pa ni pričakovati v Španiji tudi po eventualni zmagi fašistov in generalov še dolgo časa nobenega miru, ker španski narod je znan po svojem svobodoljubju. —sj—

DOMA IN NA TUJEM

Kaj je storila Ljubljana za „Sokolstvo“?

Po sokolskem načelu: «Ne časti, ne hvale», ni občinska uprava ljubljanska nikdar navajala, kaj je storila za Sokolstvo, pa tudi napredno časopisje, niti Sokolstvo samo ni tega omenjalo. Sedaj sta pa navedla tozadevne podatke «Slovenec» in «Slovenski dom» ter posnemamo sledeče številke po teh virih, ne da bi jamčili za njih izčrpnost. «Slovenec» piše:

«Leta 1930. je dobil Sokol III. Bežigrad večjo parcelo za letno priznavalnino 100 Din, leta 1931. Sokol IV. Ljubljana lepo zemljišče ob Dolenjski cesti za letno priznavalnino 25 Din, oba do preklaka, leta 1935. je dobil Sokol II. Ljubljana večje zemljišče v trnovskem predmestju za letno priznavalnino 10 dinarjev, in to za dobo 50 let. Z dve-ma kupnina pogodba v l. 1920. in 1925. je prodala mestna občina ljubljanska Sokolu I. Ljubljana v šentpeterskem predmestju 6869 kv.

Inspekcija

V nekem vojvodinskem listu beremo: «Neki višji uradnik iz Novega Sada je prispel na sam Djurdjevdan (torej na praznik, ki ga slavi vsak pravoslavci) v neko južnobanatsko sresko mesto na inspekcijo. Ker so bili tega dne vsi meščani v okoliškem gozdu na tradicionalnem uranku, je pohitel tudi gospod inspektor tja. Ogledal si je vrtiljake, jedel jagnjetino, pil vino, poslušal modrijanski govor sreskega načelnika, ležal na travi, se fotografiral in opravil tudi še celo vrsto drugih takih napornih opravkov. Naslednjega dne se je vrnil v Novi Sad in dvignil svojo krvavo zaslužno dnevnicu.»

Londonske cene pri nas

Na nekem sestanku glavnih kmetijskih organizacij v naši državi se je ugotovilo, da morajo jugoslovanski kmetje, vinogradniki in sadjarji kljub dejstvu, da imamo v Jugoslaviji enega največjih bakrenih rudnikov v Evropi, slovit borski rudnik, plačevati modro galico, ki se izdeluje iz bakra, po svetovni londonski ceni, v kateri so vračunani tudi visoki prevozniki stroški iz Bora do Londona. To bi bilo nekako v redu, če bi jugoslovanski vinogradniki in sadjarji prodajali svoje pridelke, predvsem pa vino, po londonskih vinskih cenah...

*

Zasedanje narodne skupščine se bo pričelo 25. t. m.

Ostavko je podala dvorna dama ga. Eleonora Švrlljugova, soproga bivšega finančnega ministra dr. Švrlljuge. Ob tej priliki je bila odlikovana z redom sv. Save II. stopnje.

Izpremembo zakona o obvezni telesni vzgoji mladine je pripravil minister za telesno vzgojo naroda dr. Rogić. To je izjavil sam minister na nekem shodu v Odžacih.

Tudi letos je sedem dalmatinskih škofov izdalo posebno poslanico, v kateri protestirajo proti nemorali, ki se baje dogaja v času poletne letovišarske sezone v primorskih in dalmatinskih kopalniških. Škofje pozivajo oblast, naj izda v tem pogledu najstrožje protikupe. Baje za napredek tujskega prometa ni boljšega sredstva, kakor so tovrstne poslanice dalmatinskih škofov.

V letošnjem poletju bodo naša dalmatinska pristanišča obiskale v dveh večjih skupinah bojne ladje Združenih severnoameriških držav in pa Turčije.

Nov dom grafičnih delavcev v Zagrebu grade na vogalu Breščenskega in Klavniške ulice.

Angleški tisk naglašja, da izkorišča knez-naměstnik Pavle svoje bivanje v Londonu za važne razgovore z različnimi državniki in ministri.

Na shodu bivše SDS v Bosanskem Novem je Adam Pribičević v svojem govoru naglasil, da »v vsej Hrvaški in v vsej Srbiji ni nobenega politika, ki bi bil proti zajednici Hrvatov in Srbov«.

metrov sveta za ceno 72.345 Din. Leta 1934. pa je mestna občina z darilno listino odstopila Sokolu I. 4615 kv. metrov sveta. Skupna vrednost tega prodanega in darovanega zemljišča je ocenjena na 801.240 dinarjev. Leta 1931. je dobil Sokol Ljubljana na podlagi darilne pogodbe 14.505 kv. metrov sveta, ocenjenega na 677.075 Din, leta 1934. Sokol II. Ljubljana 7095 kv. metrov sveta v vrednosti 883.800 Din in leta 1935. Sokol III. Ljubljana 16.200 kv. metrov sveta v vrednosti 48.500 Din (deloma izčrpana gramozna jama). Skupno je darovala ljubljanska mestna občina ljubljanskemu Sokolu 42.215 kv. metrov sveta v vrednosti okrog 2 milijona dinarjev.

Prav in dobro je, da vsaj klerikalno časopisje poudarja ogromne zasluge bivšega občinskega sveta in župana dr. D. Puca za sokolsko stvar.

Voditelj Hrvatov dr. Vladko Maček se je vrnil iz Rogoške Slatine v Zagreb.

V Srbobranu je bil pred dnevi odprt ambulatorij za zdravljenje alkoholikov in strastnih kadilcev. Zdravljenje je brezplačno. Tudi Sloveniji nekaj takih ambulatorijev ne bi škodovalo. Edina, ki s prevelikimi uspehi takih ambulatorijev ne more biti zadovoljna, je državna blagajna, ki bo precej izgubila na dohodkih, izvirajočih iz trošarine na vino in iz monopola na tobak.

Italijanski kraljevski par se je pripeljal preko našega državnega ozemlja s posebnim vlakom 19. t. m. na Madžarsko, kjer je bil nad vse svečano sprejet.

Kadilci bodo v veseljem pozdravili novico, da bo monopolska uprava tudi letos izdala posebno vrsto «Vardar» in «Drina» cigarete, ki se bodo prodajale za časa ljubljanskega velesejma od 5. do 14. junija v trafikah na sejnišču po isti ceni kot običajne cigarete iste znamke.

Naši kmetje v Franciji. Letošnje pomlad je odšlo iz Medjimurja na poljsko delo v Francijo okrog tisoč mlajših moških, žena in deklet, ki jim je bila zaposlitev zagotovljena že vnaprej. Ženske so zaposlene tamkaj večinoma pri bogatejših kmetih, plače pa prejemajo po 200 do 300 frankov na mesec. Te ženske odhajajo v Francijo kar za več let. Danes se nahaja v Franciji samo iz Medjimurja in Prekmurja okrog 6000 žensk. Kdor pa nima sreče, da bi emigriral v Francijo, mora oditi na sezonsko poljsko delo v Vojvodino, Srem in Slavonijo, kjer pa je kljub silno napornemu delu zaslužek skrajno mizeren.

Vse se draži, draži... Zaradi mednarodne podražitve bombažnega, svilenega in volnenega blaga bodo tudi pri nas v kratkem dvignjene cene vseh tovrstnih izdelkov za približno 20%. V Nemčiji so se cene že dvignile za 30%, na Češkoslovaškem za 30 do 40%, v Rumuniji pa celo za 50%. Pri nas pa pišejo vladni listi, da je življenje vsak dan lažje in lepše... Za kogar pač je...

Medvedi se množe v Sloveniji, ki je vsled tega znamenita v lovskem svetu in zaradi kosmatincev in kozorogov bolj poznana po svetu, kot po ljubljanskem nebotičniku. Na lovski razstavi na velesejmu bomo videli, kje in koliko medvedov hlača po naših hostah in kako izgleda pravi kozorog. Kolonija kozorogov na Ljubelju je poleg one v švicarsko-laških alpah edina večja naselbina teh zlahčnih živali v Evropi.

Ostavka angleške vlade se pričakuje najpozneje do 28. t. m. Podobni pojavi se obetajo tudi v nekaterih drugih evropskih državah.

Ameriški senator Borah je v svojem zadnjem govoru izjavil, da predstavlja za ameriško demokracijo fašizem večjo nevarnost od komunizma.

Novi prekop Volga — Moskva je bil te dni izročen javnemu prometu.

Razpis nagrade za naše naročnike

Uprava «Slovenske Besede» razpisuje kot nagrado brezplačno vožnjo z avtobusom iz Ljubljane na Sušak in nazaj ter enkratno prenočišče v hotelu na Sušaku za onega naročnika «Slovenske Besede», ki bo v času od 15. maja do 15. junija 1937 nabral največ novih naročnikov za «Slovensko Besedo». Potovanje se bo časovno izvršilo po želji nagradjenca. Nove naročnike z navedbo natančnega naslova je poslati takoj upravi lista. Pozivamo vse naročnike, da se udeležijo tekmovanja za razširjenje našega lista.

Japonski tisk vedno bolj odločno in odkrito zahteva odstop sedanje diktatorske generalske vlade, ki ji je narod pri nedavnih volitvah izglasoval popolno nezaupnico in je dosegla opozicijska demokratska fronta sijajno zmago. Vlada baje namerava razveljaviti zadnje volitve. Pač najenostavneje...

Dva graška tehnika sta izumila žarke, s pomočjo katerih morejo postati trdi predmeti nevidni. Znanstvena preizkušnja novega izuma na Dunaju je pokazala pozitivne rezultate.

Okrog 50 najuglednejših osebnosti iz katoliških krogov političnega in duhovnega življenja Francije je objavilo apel na vso francosko javnost v korist baskiškega prebivalstva. Naši katoliški krogi pa se besno navdušujejo za generala Franca, ki kar na veliko mori in pobija baskiške starčke, ženske in otroke ter ruši neoborožena in neutrujena baskiška mesta...

Zadružništvo na Poljskem je lani naraslo na 265 zadrug in 38.000 članov, tako šteje sedaj 5283 zadrug s 1.516.000 člani.

Rumunski akademiki doživljajo dan za dnem ostrejšje ukrepe sedanje diktatorske vlade, ki je te dni izdala naredbo, da se z vseh rumunskih univerz izključi okrog 6000 slušateljev, to je petina celotnega števila rumunskih visokošolcev.

Kjer so planinske kočje v gorah, ni turistov s težko obloženimi nahrbtniki. Dovolj bo, da poneseš polne denarice s seboj in dobro vam bo. Če pa se odpravite v kraje, kjer ne čakajo gostišča na vas, se morate pošteno založiti s hrano, ki jo boste nesli s seboj. Oskrbite se za take prilike z izdelki, ki jih boste videli na razstavi izdelkov živilske stroke v okviru ljubljanskega velesejma od 5. do 14. junija.

V Bukarešti sta bila aretirana znani kirurg in vseučiliški profesor dr. Gerota in njegova soproga zaradi izdajanja ilegalnega časnika, ki silno ostro nastopa proti sedanjemu režimu v Rumuniji.

Angleška vlada je naročila v Rumuniji 17 milijonov ton petroleja, ki ga bo predelala v bencin. «Za vsak slučaj» si hočejo Angleži preskrbeti zadostne zaloge tega pogonskega sredstva.

Več članov angleške zornje in spodnje zbornice je javno zahtevalo reorganizacijo Društva narodov, ker da se s sistemom sankcij vojna nevarnost prej povečuje, kakor pa zmanjšuje.

Zračni promet v Italiji po uradnih podatkih močno narašča in je pred dnevi vlada odobrila samo za zgraditev modernega letališča v Genovi 18 milijonov lir. Tudi pri nas bi bilo umestno, da bi v tej panogi prometa segli nekoliko globlje v žep.

Vse italijanske ladjedelnice so prišle pod državno nadzorstvo in so morale odstopiti državi polovico svojih delnic.

Angleška vlada bo intervenirala pri Francovi burgoški vladi, da v bodoče prenehajo nacionalistični vojak bombardirati nezavarovana mesta in pa ona človeška naselja, v katerih sploh ni vojaških posadk, oziroma, ki so brez vsakega strateškega pomena.

Španski nacionalisti nameravajo z orožjem preganjati tudi vsa letala, ki vzdržujejo normalni potniški promet med Toulonom in Bilbaom, češ da opravljajo ta letala volunsko službo na škodo generala Franca.

Potniška tarifa na avstrijskih državnih železnicah bo v kratkem znižana za 50%, razen tega bodo potnikom nudene še razne druge olajšave, vse to pa v svrhu povečanja železniškega prometa. In pri nas?...

Francoski letalski minister Cot je izjavil angleškemu novinarjem, da Francija trenutno razpolaga z 2000 bojnim letali. To število pa bo v prihodnjih letih dvignila na 5000, in sicer izključno le zaradi oboroževanja Nemčije.

Stalinov sin, ki je bil po poklicu tovarniški delavec, je bil nedavno umorjen v Tiflisu iz maščevalnosti.

Važno za šole in druge učne zavode! Izkoristite priliko otvoritve ljubljanskega velesejma za poset naše bele metropole. Posetite velesejsko razstavo, ki je letos bogato založena z najraznovrstnejšimi novimi in praktičnimi izdelki naše domače industrije in obrti. Poset velesejma pa ne bo zgolj v pouk! Spoznanje, da sami zmremo z marljivim in vztrajnim delom kriti, neodvisno od inozemstva, vse svoje lastne potrebe, naj dvigne nacionalno zavest naše mladine. Mnogo zanimanja bodo gotovo vzbudile posebne razstave v okviru velesejma: Gospodinja Lovska. Reja malih živali, ki bodo tudi razstavljene. Pohištvo. Avtomobili in motorna kolesa. Poljedelski stroji v obratu. — Končno bodo mladeniči in mladenke našli na veselilnem prostoru tudi svoji starosti primerno zabavo: komedije, razne vrtiljake, strelišča in lutkovno gledališče, muzeje itd. Velesejem bo trajal od 5. do 14. junija.

Rumunske državne železnice so zvišale svoje tarife pri tovornem prometu za 15% in pri osebnem za 10%. Na ta način bodo samo letos pomnožile svoje dohodke za najmanj 800 milijonov lejev, ki pa se bodo uporabili izključno le za gradnjo strateško važnih novih prog.

Prvi oceanski plavajoči otok z imenom «Freesenland» je bil spuščen te dni v morje v ladjedelnici v Kielu. Zasidran bo ta otok v Atlantskem oceanu blizu Azorskih otokov.

Titulescu, bivši rumunski zunanji minister, je prejel iz Amerike naročilo, da izdela statut panameriške unije, za kar bo prejel čeden honorarček osem milijonov lejev. Zato je baje tudi še odložil svoj povratak v domovino.

Neprestane velike stavke delavstva v Združenih severnoameriških državah so privedle ameriško vlado do tega, da je sklenila ustanoviti posebno državno ustanovo, ki se bo bavila zgolj s posredovanji v delavskih sporih.

Nemški tisk obtožuje monakovskega kardinala Faulhaberja, češ da s svojimi pastirskimi listi daje tečno gradivo sovražnikom Nemčije za borbo proti njej.

Avtosani za promet na ledu in snegu izdeluje neka velika ruska tovarna v mestu Gorki kar na veliko.

Avtomobilske gume so vodilne ameriške tovarne podražile zopet za 66%. To je že četrto zvišanje cen ameriških avtomobilskih gum v zadnjih devetih mesecih.

Slovita katedrala v Reimsu, ki jo je nemško topništvo v svetovni vojni docela porušilo, bo v kratkem obnovljena z darovi Rockefellerja in drugih bogatašev.

Dosedanji šef sovjetskega generalnega štaba maršal Jegorov bo prispel v kratkem v Prago. Baje bo prišel na zdravljenje, vobče pa se misli, da se bo tašno sestal s predstavnikoma češkega generalnega štaba.

Po zadnjem ljudskem štetju ima Egipt 15.941.000 prebivalcev.

Na vsem svetu je bilo lani pridelanega okrog 135 milijonov hektolitrov vina, leto prej pa nad 220 milijonov hektolitrov. Nazadovanje gre na račun slabih klimatičnih pogojev.

Samouprava

Vprašanja in odgovori

Vprašanje: Ali ima stranka pravico zahtevati, da mora občina rešiti njeno vlogo v 14 dneh?

Odgovor: Stranka ne more staviti oblasti, torej tudi občini ne, roka za rešitev njene vloge, ako ni v poedinih zakonih izrecno določeno drugače. V tem primeru takega zakonitega določila ne poznamo. V interesu občine same pa je, da izda v zadevi čimprej svojo odločbo in da ne povzroča z neutemeljenim zavlačevanjem brezpotrebne razburjanja.

*

Vprašanje: Nekemu članu sedanje občine Stl., ki je bil pred komasacijo občine v letu 1933. član občine Sm., je bila izdana v letu 1934. domovnica. Ali bi se smela temu članu N. N. izdati brez nadaljnega domovnica (uradno) pod sledečimi okoliščinami:

N. N. je rojen l. 1911. v Nemčiji, torej je bil l. 1934. že polnoleten. Poizvedbe so dokazale, da se tudi oče tega N. N. ni rodil v občini Stl., niti v občini Sm. Oče je bil nezakonski sin neke M., katere starši so bili rojeni v občini Sm., a so se pozneje izselili v drugo občino, to pa gotovo že pred 80 leti, če ne prej.

Odgovor: Če ste že izdali v letu 1934. temu N. N. potrdilo o občinskem članstvu, je to potrdilo veljavno. Niste napravili nikake napake, četudi ste to potrdilo izdali uradno. — Ako pa so se naknadno pojavili dvomi o pravem občinskem članstvu tega N. N., ima občina vedno možnost sprožiti upravni spor radi pravilnosti tega potrdila. Seveda pa bi morali v tem primeru nesporno dognati, v kateri občini je imel oče tega N. N. svoje članstvo na dan, ko se je izselil v Nemčijo, ker ga ima sedaj ravno tam tudi njegov sin N. N., če je še jugoslovanski državljan.

*

Vprašanje: Občina A mi je zagotovila sprejem v članstvo občine, ako si pridobim jugoslovansko državljanstvo. Predpisala pa mi je za to zagotovilo občinsko takso Din 100.—. Te takse nisem plačal. Zvedel sem pozneje, da takega zagotovila sploh ne potrebuje, ker sem, dasi tuji državljan, Slovenec po poreklu in ker bivam že več kakor tri leta na ozemlju kraljevine Jugoslavije. Sedaj, ko sem dobil jugoslovansko državljanstvo, zahteva občina plačilo te takse. Ali sem dolžan to takso plačati?

Odgovor: Po našem mišljenju niste dolžni plačati te takse. Po zadnjem odstavku § 12 zakona o državljanstvu si morejo pridobiti jugoslovansko državljanstvo osebe srbo-hrvatsko-slovenske narodnosti, ki so rojene ali ki stanujejo vsaj tri leta v občini na ozemlju kraljevine Jugoslavije, ne da bi jim katera občina zagotovila sprejem v občinsko članstvo. S podelitvijo državljanstva si take osebe pridobijo članstvo v občini, kjer so rojene, ali kjer stanujejo, to se pravi, da jih ministrstvo obenem s podelitvijo državljanstva prideli v članstvo ene občine. Na to pridelitev v občinsko članstvo pa nima občina nikakega vpliva. Če ste si pridobili občinsko članstvo po teh predpisih, potem vam ni treba plačati občinske takse za zagotovilo sprejema, ker ste postali član občine, ne da bi rabili to zagotovilo in tudi morebiti proti volji občine. Občinska taksa se po našem mnenju more predpisati in pobrati le tedaj, ako je po zakonu prepuščeno občini, ali to zagotovilo izda ali ne. Tak slučaj bi nastopil n. pr., ako bi Vi bivali na ozemlju kraljevine manj, kakor tri leta.

Širite „Slovensko besedo“

Kritika in kritika

Da pa svetu še dolgo ni vse tako, kakor bi moralo biti, vemo vsi dobro, in kolikor se da, to tudi napišemo. Nekateri pa tega ne vidijo, po nerodnosti ali pa nalaše, ker pač nočejo videti.

Literarna kritika je eno tistih poglavij, ki se pri nas pogosto načelnajo. Z njo je pač tako, da se da lepo nategniti na kalupe svetovnih in drugih nazorov, kakor na boben, po katerem lahko vsakdo po svoje razbija. Prav vzoren vzgled te vrste smo doživeli nedavno.

Založba «Evalits», ki nam je dala v zadnjem času lepo število dobrih del iz svetovne književnosti, brez ozira na smeri in prepričanja avtorjev, je izdala nedavno pomemben roman iz sedanje Rusije — pisateljice A. Vojinove obširno povest «Pisani kamni». Ta knjiga je takoj ob izidu v sami Rusiji zbudila obilo polemike, ker je bila pač preveč odkrita, in konec je bil ta, da je bila pisateljica izgnana iz Rusije, knjiga pa zaplenjena. Nemci, ki so mojstri propagande, so njeno delo uporabili za orožje proti sedanji Rusiji, ker razkrinkava vso guilost nove ruske družbe itd.

Knjiga je izšla, kakor smo pač že omenili, tudi v slovenskem prevodu. Kakor je običaj, jo je poslala založba v oceno listom in revijam, ki poročajo o novostih na našem knjižnem polju, med drugimi tudi uredništvu «Pohoda». In tu se je zgodilo nekaj prav zanimivega. Ocenjevalec

gospod B(ojan) Š(antel) je planil po knjigi, češ da je najhujša reklama za komunizem, da je nekakšen dilentatizem, ki zaostaja za «zmaski» Heinricha Manna (!) in — po ovinkih — da bi jo bilo pač treba čimprej zapleniti v interesu smeri, ki jo zastopa g. B. Š.

Časih je bilo potrebno imeti za kritiko nekaj kvalifikacije. Lotili so se je ljudje, ki so imeli ali v literaturi ali znanosti že kaj imena. Danes pa menda, kakor kaže prav ta «ocena», to ni več potrebno. Zato pa tudi take kritike lahko pridejo na dan.

Omenil bi pri tej priložnosti nekaj, kar bi moral upoštevati vsak kritik, tudi g. B. Š. Da je lahko nekaj tritati in s tem paradirati pred publiko, težje pa vsako stvar, naj bo že dobra ali slaba, pogledati z objektivnega stališča, zlasti pa pri knjigi, kakor so «Pisani kamni», ki obravnavajo razmere, ki jih gospod B. Š. prav tako malo pozna kakor mi drugi. Najbolj neodpustljivo in kritika nevedno pa je to, da knjige, ki mu jo uredništvo zaupa v oceno, ne prebere, — drugače namreč ni mogoče vse ocene razumeti, ker trdi nekaj čisto drugega, kakor pa je v knjigi napisano.

In še nekaj: da so take ocene legitimacija, ki rada ostane dalje v spominu, kakor bi si njen avtor pač želel. B. R.

Bojevnikom iz svetovne vojne in njih svojcem!

Za jubilejno razstavo slovenskega novinarstva na jesenskem velesjemu potrebuje pripravljalni odbor poleg vseh drugih slovenskih časnikov tudi vse slovenske časnike in časopise, brošure in letake, ki so jih pisali in razširjali slovenski bojevniki na frontah ali v ujetništvu in na pohodih skoro po vseh delih sveta. Predvsem je važen dobrovoljski tisk, enako pomembna so pa tudi vsa glasila beguncev in internirancev ter političnih ali vojaških kaznjencev. Poiskati, zbrati in ohraniti moramo prav vse od tiskanega in morda tudi ilustriranega časnika pa do litografiranih ali kakorkoli razmnoženih, torej tudi do pisanih ali z okorno roko risanih lističev, ki so samo po enkrat izšli. Tudi pisma z novicami, ki ste jih pošiljali tovarišem ali domov, spet poiščite, saj so taka pisma večkrat nadomeščala časnike, ki jih, ali pa sploh ni bilo, ali niso smeli objavljati takih vesti. Ne pozabite tudi na letake, ki so prihajali z one

strani fronte z letali ali kakorkoli, zlasti pa poiščite vse dobrovoljske in revolucionarne liste in letake. Prav vse zberite! Naj bo še tako važen oklic, poročilo o zmagi ali porazu, še tako prešerno šaljiva in posmehljiva slika ali tudi osmrtnica.

Zberite vse, kar so drugi v našem jeziku pisali za nas in tudi vse, kar smo mi v drugih jezikih pisali in razširjali med bratskimi in tujimi narodi. Poiskati in najti pa moramo tudi najvažnejše, kar so tuje pisali o slovenskih pokretnih, o dobrovoljcih in o slovenskih vprašanih sploh. Čim več homo našli in zbrali, tem jasnejša in popolnejša bo slika, koliko smo Slovenci pretrpeli in koliko je naš narod žrtvoval za svojo svobodo ter za mir človeštva!

Vse, kar imate ali najdete, takoj pošljite pripravljalnemu odboru za razstavo slovenskega novinarstva v Ljubljani, ali mu pa vsaj pisмено javite naslov in vsebino časnika, letaka, pisma ali slike. Za vse poso-

jene predmete prevzame razstavljalni odbor popolno jamstvo, da jih po razstavi dobi lastnik spet nepoškodovane in brez stroškov nazaj.

Sklicujoč se na prvomajski oklic naših častnih predsednikov, prosimo vse, zlasti pa našo duhovščino in učiteljsvo, naj nam pri tem delu pomagata s svojo vplivno besedo in

tudi z zbiranjem ter organiziranjem zbiralne akcije. Trdno smo prepričani, da vsi Slovenci tako zberemo še mnogo prevažnega gradiva za zgodovino našega naroda.

Priljubljeni odbor
za razstavo slovenskega novinarstva,
Ljubljana, Velesajem.

Katastrofe zračnih orjakov

Pred dnevi je na newyorškem letališču Lackehurstu zgrmel na tla in zgorel orjaški nemški zrakoplov «Hindenburg», ki je vzdrževal redno zračno zvezo čez Atlantski ocean med Ameriko in Nemčijo. Skoro vsa mnenja strokovnjakov soglašajo v domnevi, da gre za sabotažno dejanje. Drugi so pa prepričani, da bi bila katastrofa povsem izključena, če bi bil zrakoplov napolnjen namesto z gorljivim vodikom s plinom helijem, ki pa je silno drag in ga pridobivajo samo v Severni Ameriki. — Baje tudi drugi zrakoplov «Graf Zeppelin», ki opravlja zračno službo med Nemčijo in Južno Ameriko, ne bo nadaljeval svojih poletov vse dotlej, dokler nemška država ne bo nabavila dovolj helija in z njim napolnila svoje prekoceanске vodiljive zrakoplove.

Od leta 1895, ko je grof Zeppelin prijavil svoj patent za vodiljive zrakoplove, pa do danes je bilo zgrajenih vsega skupaj 118 zeppelinov. Prva zračna ladja se je dvignila v zrak 7. julija 1900, vendar je bila že leto dni pozneje demontirana. Do pričetka svetovne vojne je bilo pa zgrajenih 25 zeppelinov, med njimi 15 za potrebe nemške vojske in nemške vojne mornarice. Zrakoplovi «Deutschland», «Schwabens», «Victoria Luise», «Hansa» in «Sachsen» so pred vojno absolvirali brez vsake nezgode nad 1600 poletov z več, kakor 40.000 potniki.

Precej nesreč pa se je pripetilo pri gradnji zrakoplovov samih. Brez 15 zeppelinov, ki so jih sklatile na zemljo med vojno sovražne granate, je na domačih letališčih pri startu ali pri pristajanju zgorelo 12 zračnih ladij. Pri prisilnem pristanku se je ponesrečilo in povsem razbilo 8 zračnih orjakov, 11 se jih je pokvarilo in ponesrečilo med vožnjo, eden pa se je po prisilnem pristanku na francoskem ozemlju ponovno dvignil v zrak in od tedaj brez vsakega sledu za vedno izgubil. Ob koncu svetovne vojne je eksistiralo 15 zeppelinov, ki pa so bili nato delno demontirani, dočim sta bila dva manjša izročena zmagovalcem.

Oba zadnja nemška zračna orjaka «Z 127» in «Z 129», ki sta bila krščena na imeni «Graf Zeppelin» in «Hindenburg», sta opravljala redni potniški zračni promet brez kake

večje nezgode že od leta 1928, med Nemčijo in Južno ter Severno Ameriko.

To bi bila kratka zgodovina dose-danjih zrakoplovov. Kljub zadnji katastrofi, ki je terjala tudi 38 človeških žrtev, v Nemčiji niso klonili z duhom in trdno verujejo, da bodočnost svetovnega prometa vendarle še vedno pripada zračnim ladjam. In zato bo Nemčija nadaljevala z gradnjo zeppelinov.

Promet in proizvodnja naše monopolske uprave

Kakor je znano, spada pri nas pod državni monopol prodaja tobaka, cigaretne papirja, vžigalic, soli, petroleja in umetnih vžigalnikov. Monopolski dohodki predstavljajo 27% vseh državnih dohodkov, to je dve milijardi dinarjev. V teh dohodkih sodeluje in najde svoj zaslužek 70.000 sadilcev tobaka, 12.000 delavcev in 75.000 nadrobni prodajalcev tobaka in soli, da mnogostevilnih uradnikov in drugih monopolskih nameščencev niti ne upoštevamo. Za državo so med vsemi dohodki monopolski najsigurnejši. Samo tobak donša državi več, kakor katerikoli drugi posredni ali neposredni davek, namreč poldrugo milijardo dinarjev na leto oziroma štiri milijone dinarjev na dan. Tobak kadi, kdor hoče in kolikor hoče; zato je ta davek najpravičnejši, ker ne predstavlja neobhodne življenjske potrebe. (Pač pa bi bil tobak lahko cenejši in predvsem boljše! — Op. ur.) Zato trpi država največjo škodo s strani onih, ki ne kade. Za izvoženi tobak v inozemstvo dobimo na leto 170 milijonov dinarjev. Delavstvo prejema 90 milijonov, maloprodajalci monopolskih predmetov 250 milijonov kot provizijo, sadilci tobaka pa nad 500 milijonov dinarjev na leto. Reči se sme, da živi v Jugoslaviji vsak deseti človek od monopolskih dohodkov. Lani je bilo odkritih 110.000 monopolskih prestopkov. Pretihotapljenega je bilo 3.500.000 kg tobaka ali vagon na dan. Zaradi tega je bila oškodovana država za 500 milijonov dinarjev ali skoro poldrug milijon dinarjev na dan.

Anekdote

Najnezadovoljnejše občinstvo

Ko je bil slavni ruski pevec Fjodor Šaljapin še povsem neznan, je nekoga večera priredil z nekimi, prav tako neznanim tenorjem koncert v nekem petrograjskem predmestju. Čas, ko naj bi se koncert pričel, je že davno potekel, peveca pa še nista hotela pričeti, ker je bila dvorana obupno prazna.

Čez kake pol ure so se pa nenadoma na odru pojavili štirje krepki možakarji in ogorčeni nahrulili Šaljapina kar pred očmi maloštevilne publike:

«Zakaj vendar ne začnete?»
«Samo še malo potrpite, prosim», jih je miril Šaljapin, ki ga je vendar nekoliko potolažilo ogorčenje možakarjev, katerih nastop je smatral za dokaz, kako živo si občinstvo želi slišati njegov glas.

«Mi ne moremo več čakati!» so se odrezali možakarji. «Smo delavci pri špedicijski tvrdki, ki vam je pripeljala glasovir in glejte, da svoj koncert čimprej končate, da bomo mogli vrniti glasovir in oditi domov!»

Šaljapin je pozneje večkrat pripovedoval o tem svojem prvem koncertu in o nestrpnem občinstvu, ki so ga predstavljali prevozniki delavci.

Charlie Chaplin in Hitler

Popularni filmski komik Charlie Chaplin se je pred leti mudil na potovanju po Evropi. Ob tej priložnosti je obiskal Berlin, kjer je bil predstavljen tudi Adolfu Hitlerju. Med «Führerjem» in slavnim komikom se je razvil živahen razgovor, tekom katerega je Chaplin dejal Hitlerju:

«Popularni ste prav tako, kakor jaz, toda me niti najmanj ne moti. Tudi brke nosite prav take, kakor jaz. Niti radi tega se ne razburjam. Nikakor vam pa ne morem privoščiti, da se vam ljudje tudi smejejo, kakor meni!»

Clemenceau kot šef

Francoski državnik Clemenceau je hotel nekoga dne v dobi svojega ministrotvanja pregledati vse urade svojega ministrstva. Z načelnikom oddelka je odšel v uradne sobe, toda nikjer ni našel žive duše. Šele v zadnji sobi je našel na nekoga uradnika, ki pa je za mizo pokojno spal. Ves besen je hotel načelnik uradnika zbuditi, toda Clemenceau ga je zadržal, rekoč:

«Pst, pustite ga spati, sicer bo — ušel tudi on!»

Restavracija Hotel Štrukel

priporoča krasen senčnat vrt. v Ljubljani
Toči se BUDEJEVIŠKO PIVO
in pristna dolenska ter štajerska vina

Posvetovalnica

za naročnike „SLOVENSKE BESEDE“

Kdor je plačal naročnino za „Slovensko Besedo“, se lahko brezplačno posluži naše posvetovalnice, kjer dobi informacije:

- o vsakovrstnih vlogah na upravne oblasti, občino, srez, banovino in na ministrstvo;
- o prošnjah za vojaške oprostitev;
- o vlogah na davčne oblasti;
- o zakonitih socialnih dajatvah; skratka
- o vsem in vselej, kadar potrebujete nasvetov, da pridobite ali očuvate socialne ali gospodarske pravice.

Na posvetovalnico sporočite pisмено svoje želje, nakar dobite takoj tudi pismen odgovor. Za odgovor pošljite znamko za 2 Din

Dopise pošljite na naslov:
„SLOVENSKA BESEDA“
Ljubljana, Šelenburgova ulica 7/II.

Priporoča se

Lancoš Dimitrij
mizarstvo
Ljubljana

Wolfova ulica št. 12

Izvršuje vsa mizarška
dela
po zmernih cenah

Gostilna STRAJZEL

Še danes
naročite
„Slovensko besedo“!

Priporoča se za vsa v to stroko
spadajoča dela in dobave.

Pojasnila v strokovnih zadevah brezplačno • Cene zmerno. Postržba točna in solitna • Zahtevajte referenčne • Kličite telefon št. 30-68

Špedicija TURK Ljubljana

prezema

OCARINJENJE

vseh uvoznih in izvoznih pošiljk, in to hitro, skrbno in po najnižji tarifi. Revizija po njej deklarirane blaga in vse informacije brezplačno
Telefon intr. 24-59. Vilharjeva c. 33 (nasproti nove carinarnice)

PREVAŽANJE

vsakovrstnega blaga bodisi kuriva, strojev, selitve itd. v Ljubljani in izven Ljubljane z vozovi na konjko vprego kakor tudi s tremi najmodern. avtomobili
Telefon inter. 21-57 Masarykova c. 9 (nasproti tov. kolodvora)

Trapistovski sir kg Din 16-ČERNE OSKAR Sv. Petra cesta št. 35.

Prvovrstni cviček, bizeljska, ljutomerska, dalmatinska vina in vedno sveže pivo toči

gostilna pri „JERICI“

Dobra domača kuhinja

Vijudno se priporoča za obisk
Jeločnik Viktor — Rožna dolina

PLESKARSKO, SOBO- IN ČRKOSLIKARSKO PODJETJE

MARN JOSIP - LJUBLJANA

WOLFOVA ULICA 12 • TELEFON 30-68

Kdor namerava izdati denar za soboslikarska in pleskarska dela in želi imeti res prvovrstno izvršitev, Vam priporočamo to znano in solidno tvrdko, ki Vas bo postregla najboljšo.